

Ecologisch werkprotocol

Bouwrijp maken Oranjewijk, Urk

Auteur: Ing. M.G. (Mark) Hoksberg
Projectnr.: 14-037
Status: Concept V2
Datum: 19 mei 2014

Voorliggend ecologisch werkprotocol is met grote zorgvuldigheid opgesteld door specialisten van EcoGroen Advies BV. Degene die de werkzaamheden uitvoert, is persoonlijk verantwoordelijk voor het naleven van de voorwaarden uit het ecologisch werkprotocol. Bij controle van het werk door bevoegd gezag moet het logboek overhandigd kunnen worden. Het logboek heeft als doel het vastleggen van de uitgevoerde mitigerende maatregelen.

Bij vragen over het ecologisch werkprotocol en logboek kan contact opgenomen worden met de projectleider (Ing. M.G. Hoksberg, EcoGroen Advies, 038-4236464 / 06-28885427 of Ing. M. van der Sluis 038-42536464).

ecogroen advies bv

Emmastraat 16 8011 AG Zwolle

t: 038 423 64 64

info@ecogroen.nl

www.ecogroen.nl

1. Algemene gegevens

Titel project	Bouwrijp maken Oranjewijk, Urk
Werkzaamheden	Grootschalig grondverzet
Contactgegevens projectleider opdrachtgever:	De Waard Grondverzet Contactpersoon: dhr. B. van den Berg 06-2292 5246
Aanwezige beschermde soorten	Kleine modderkruiper, Bittervoorn, Rugstreeppad, Steenuil en groundbroedende broedvogels
Datum start werkzaamheden	Januari 2014
Datum afronding werkzaamheden	Einde 2014

2. Situatie en aanleiding

Op een terrein langs de Urkerweg wordt de Oranjewijk ontwikkeld. Het terrein wordt aan twee zijden begrensd door watergangen, , bestaande nieuwbouw en de Urkerweg. Wegens de slappe ondergrond is acht jaar geleden een dikke zandlaag aangebracht om de ondergrond te laten zetten. Die zandgrond zal nu in depot geplaatst worden waarna het terrein bouwrijp wordt gemaakt.

Daarnaast wordt een nieuwe waterpartij gegraven, worden de twee flankerende waterpartijen verbreed en wordt de tochtsloot verdiept. Langs de oevers worden damwanden geplaatst.

Jaarrond beschermde vogelsoorten: Steenuil en Sperwer

In het plangebied zijn sporen van Steenuil en Sperwer aangetroffen¹. Van deze soorten zijn nestplaats, rustplaatsen en voedselgebied jaarrond beschermd. Van nest- en rustplaatsen is in het plangebied geen sprake, wel heeft het plangebied een beperkte functie als rust- en foerageergebied.

Overige broedvogels

Gezien het nu zeer open karakter van het plangebied is mogelijk te verwachten dat zich grondbroedende vogelsoorten als Kievit, Scholekster en Graspieper gaan vestigen. Ook is er een risico dat opportunistische vogelsoorten als Oeverwaluw zich vestigen in het gronddepot.

Rugstreeppad

In de Noordoostpolder komt de strikt beschermde Rugstreeppad relatief veel voor. Omdat deze zeer mobiele en opportunistische soort van nature gebonden is aan kale zandige terreinen met waterpartijen, is te verwachten dat het plangebied een sterke aantrekkingskracht op de dieren zal hebben.

In de Noordoostpolder geldt een Soortmanagementplan voor de Rugstreeppad. Dit betekent dat door de ondertekenaars van het Convenant Rugstreeppad-managementplan Noordoostpolder wordt voorzien in voldoende leefgebied voor de soort. Er is vervolgens een generieke ontheffing verleend voor vijf jaar met kenmerk FF/75C/2010/0093. De opdrachtgever voor het bouwrijp maken (Gemeente Urk) is medeondertekenaar van het convenant dat voor het plan is afgesloten en heeft De Waard Grondverzet gemachtigd om gebruik te mogen maken van de ontheffing.

Voorwaarde bij gebruik van die ontheffing is het werken volgens een Ecologisch werkprotocol. Dit protocol voorziet in maatregelen die strijdigheden met de Flora- en Faunawet voorkomen.

Vissen

In de waterpartij tussen plangebied en Polderwijk is in maart 2014 de middelhoog beschermde Kleine modderkruiper (Ff-wet tabel 2) aangetroffen. In de tochtsloot tussen plangebied en het aangrenzende akkergebied werd naast Kleine modderkruiper ook de strikt beschermde Bittervoorn (Ff-wet tabel 3) gevangen. Ondanks intensieve bemonstering op 15 mei 2014 is laatstgenoemde soort niet aangetroffen in de watergang langs de Polderwijk. Voor het werken in leefgebied met Kleine modderkruiper kan in dit geval worden volstaan met voorliggend werkprotocol.

Voor de strikt beschermde Bittervoorn (tabel 3 Ff-wet) geldt echter een ontheffingsplicht. Dit betekent dat het vergraven van de oever en onderwaterbodem van de betreffende tochtsloot zonder ontheffing niet toegestaan is. Met werken in dat water moet dus gewacht worden totdat die procedure is afgerond.

¹ Flierman, B. (2013) Nader onderzoek uilen Waterwijk te Urk. TAUW.

3. Voorgenomen werkzaamheden

Circa acht jaar geleden is zand opgebracht om de bodem te laten zetten. Sindsdien is het door een loonwerker periodiek gemaaid. Sinds januari 2014 is men bezig om de bouwwegen aan te leggen en drainage aan te leggen.. De zandlaag wordt geheel afgevoerd, er worden bouwwegen, riolering en nutsvoorzieningen aangebracht waarna de bouw van woningen kan worden voorbereid. Langs een tweetal oevers wordt damwand aangebracht. Bovendien worden deze watergangen verruimd.

Om te waarborgen dat geen schade aan beschermde soorten zal optreden en de functionele leefomgeving van de beschermde soorten gewaarborgd blijft, zal worden gewerkt volgens voorliggende ecologisch werkprotocol (hoofdstuk 3).

4. Ecologisch werkprotocol

Onderstaand is een beschrijving gegeven van de te nemen mitigerende maatregelen ten aanzien van Steenuil, Sperwer, grondbroedende broedvogels en Oeverzwaluw. Deze maatregelen zijn nodig om het bouwrijp maken te kunnen voortzetten gedurende het actieve seizoen van genoemde soorten.

Status en gebruik

Er dient aantoonbaar te worden gewerkt conform het werkprotocol. In de praktijk betekent dit dat een logboek moet worden bijgehouden waarin de toegepaste mitigerende maatregelen worden beschreven (datum, verrichte handelingen en dergelijke). Dit kan worden bijgehouden in het dagboek van de uitvoerder in het logboek achterin dit document. Bevindingen van de dienstdoende ecooloog worden daaraan toegevoegd in de vorm van bondige notities en bezoekverslagen. Tot slot dient op de plaats van uitvoering altijd een exemplaar van het werkprotocol aanwezig te zijn, waarvan de inhoud onder betrokken werknemers bekend is.

Jaarrond beschermde vogels

In het terrein van fase 2 (later te ontwikkelen) zijn circa dertig stalen zetpalen aanwezig die kunnen fungeren als uitkijkposten voor dag- en nachtroofvogels zoals Sperwer en Steenuil. Ook andere roofvogels zoals Torenvalk, Buizerd en Kerkuil kunnen voordeel hebben van deze palen. Hierdoor kunnen ze gemakkelijk jagen op muizen en insecten. Omdat deze palen reeds aanwezig zijn is van het plaatsen van nieuwe houten palen afgezien.

Overige broedvogels

Enkele vogelsoorten staan erom bekend dat ze zich zeer snel kunnen vestigen op kale terreinen en bouwplaatsen. Het gaat in dit geval met name om grondbroedende soorten als Wilde eend en Kievit. Daarnaast kunnen Oeverzwaluwen broedholen graven in steile kanten van hopen zand. Deze soort kan broeden tussen begin april en augustus.

Vestiging van grondbroeders kan worden voorkomen door te zorgen voor voldoende versturende activiteiten. Op terreindelen waar weinig werkzaamheden plaatsvinden dienen stokjes met vlaggetjes te worden geplaatst. Oevers dienen heel kort te worden gehouden om nestelen van eenden te voorkomen. Door regelmatig te maaien kan dit in stand gehouden worden. Deze maatregelen dienen in verband met de broedtijd van eenden en Kieviten in stand gehouden worden tussen 1 maart en eind augustus.

Door gedurende het broedseizoen van Oeverzwaluw (half april- eind augustus) te voorkomen dat er steile kanten aanwezig zijn in zandhopen (waar gewerkt moet worden) kan gemakkelijk voorkomen worden dat er vestiging optreedt. Een vestiging kan zeer snel verlopen en daarom mag een steile kant nog geen weekend blijven staan. Dagelijks schuin afwerken of afdekken met een zeil is dan noodzakelijk.

Zodra er onverhoopt toch nesten zijn gebouwd/gevestigd mogen er geen versturende activiteiten meer plaatsvinden, ook niet als dat betekent dat daardoor een locatie tijdelijk onbruikbaar is. Bij vestiging op locaties die mogelijk gestoord kunnen worden door werkzaamheden dient een ecooloog te worden ingeschakeld. Mogelijk versturende werkzaamheden dienen tot nader order te worden stilgelegd.

Rugstreepad

Naar aanleiding van een terreinbezoek op 31 januari 2014 is ingeschat dat in de overwinteringsperiode geen Rugstreepadden in het plangebied aanwezig zullen zijn. Rugstreepadden overwinteren in de NOP veelal op hooggelegen plekken als bosjes en erven met beschutte plekken zoals schuren, strooisellaag en opslag van materialen. Het plangebied daarentegen is drassig en zeer open. Mogelijk overwinteren er wel Rugstreepadden op de naastgelegen erven. Op 5 mei 2013 is een exemplaar gezien (Flierman, 2013) in het onderzoeksgebied. Naar verwachting zullen de Rugstreepadden na de overwintering op zoek gaan naar geschikte voortplantingswateren.

Door te zorgen dat Rugstreepadden de gehele actieve periode geen toegang tot het plangebied hebben, kan voorkomen worden dat er schade optreedt aan jonge en volwassen dieren (platrijden, beschadigen bij graven) of eieren en larven (vergraven voortplantingswateren).

Fysieke barrière

Door de randen van het plangebied zodanig te profileren dat deze aan de binnenzijde loodrecht wordt afgegraven kunnen de Rugstreepadden het terrein niet in. De steilrand moet minstens dertig centimeter hoog zijn. Incidenteel aanwezige exemplaren of dieren die toch het gebied zijn binnengedrongen kunnen het plangebied zo heel gemakkelijk verlaten.

Let op! De buitenzijde moet bovendien schuin blijven omdat dieren (Rugstreepadden, egels, muizen, etc.) er anders niet uit kunnen wanneer ze erin vallen. Omdat het kleigrond betreft is te verwachten dat de steile kant gemakkelijk zal blijven staan. Wel moet het talud aantoonbaar wekelijks te worden gecontroleerd op instortingen. Deze zijn vervolgens gemakkelijk met de spade te herstellen. Zie onderstaande schets:

Figuur 1: dwarsdoorsnede plangebied en tochtsloten

Daar waar nu geen talud van tochtsloten aanwezig is dient ter vervanging een greppel met één schuin en één loodrecht talud te worden gegraven. Het resultaat is een aaneengesloten barrière van minstens dertig centimeter hoog, slechts onderbroken door enkele dammen die in het volgende kopje besproken worden. Het weer is op dit moment nog dermate koud dat er geen Rugstreepadden actief zijn. Door uiterlijk 15 maart 2014 de greppel te voltooiën kunnen de Rugstreepadden naar verwachting buiten het gebied worden gehouden.

Dammen en toegangsweg afsluiten voor Rugstreepad

Er zijn drie zwakke plekken in de amfibieënwerende ring van greppels. Dat zijn:

1. De toegangsweg vanaf de Urkerweg;
2. Een dam naar de Polderwijk;
3. Een dam naar de Zeewijk;

Alleen de toegangsweg vanaf de Urkerweg moet beschikbaar blijven voor bouwverkeer. De andere twee dienen te worden afgesloten met een plastic paddenscherm. Omdat de dieren klein, sterk en graaflustig zijn dienen deze ingegraven en/ of verzwaard te worden met zand.

Indien de twee dammen incidenteel toch gebruikt moeten worden kan het scherm overdag worden verwijderd, maar moet elke dag bij zonsondergang weer volledig functioneel zijn.

Afsluiting van de toegangsweg

De toegangsweg vanaf de Urkerweg die dagelijks door bouwverkeer gebruikt zal worden dient aan beide zijden over een lengte van minstens 10 meter voorzien te zijn van een greppel met het eerder beschreven profiel. De kans dat via deze sluis nog dieren in het plangebied komen (zonder daarbij alsnog in de greppel te vallen) is nihil. Belangrijk voordeel van deze aanpak is wel dat er geen emmers hoeven worden ingegraven en er bovendien geen dagelijkse emmercontrole nodig is.

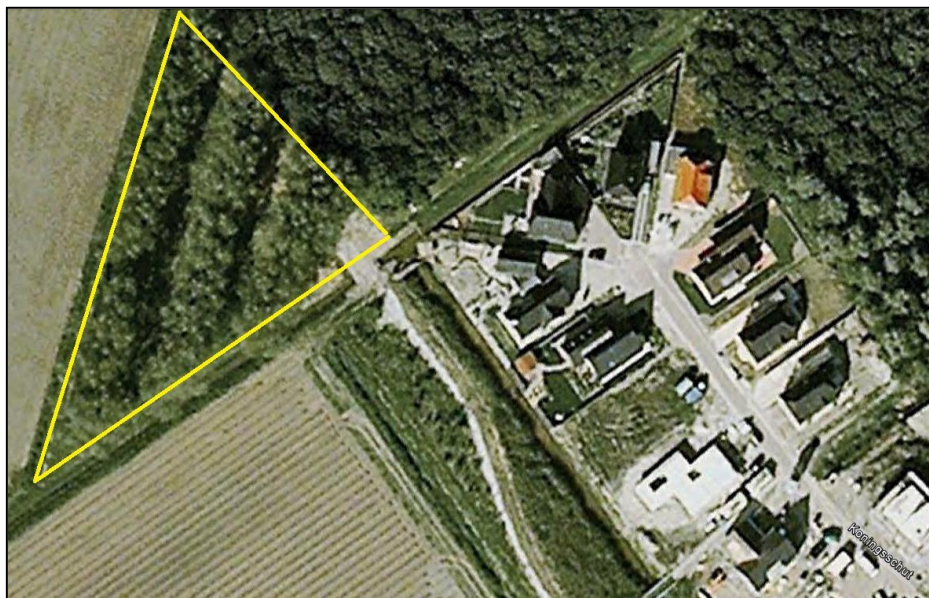
Figuur 2: Amfibieënkering Oranjewijk. De gele lijnen betreffen het tracé van de greppel. De twee rode blokken zijn de amfibieënschermen op de dammen naar de Zeewijk en de Polderwijk

Checken op reeds aanwezige Rugstreppadden

Hoewel niet verwacht wordt dat nu al Rugstreppadden in het plangebied aanwezig zijn, kunnen enkele verdwaalde exemplaren te vinden zijn. Wanneer deze dieren in een geschikt voortplantingswater gaan zitten roepen heeft dit een sterke aantrekkingskracht op andere Rugstreppadden, die dan extra moeite zullen doen om in het plangebied te komen.

Door bij aanvang van het koorseizoen (nachtelijk roepen) in de avond een veldbezoek te brengen kan worden vastgesteld of er toch (roepende) exemplaren binnen het plangebied zijn. EcoGroen Advies zal speciale waarnemingsites en weerberichten in de gaten houden om een geschikt moment voor dit bezoek vast te stellen. Als er roepende dieren worden aangetroffen dan zullen maatregelen moeten worden genomen om ze af te vangen en verplaatsen (door een ter zake kundige ecooloog).

Alle onverhoopt aangetroffen dieren moeten direct worden verplaatst naar een veilige locatie. een poeltje in een kapvlakte aan de rand van het Tollebekerbos. Deze poel is recentelijk aangelegd door Flevolandschap. Het gebruik als uitzetlocatie is afgestemd met de betrokken boswachter, de heer Duiff. De locatie is te bereiken via het voetgangersbruggetje langs de straat Koningsschut in Tollebeek.

Figuur 3: Uitzetlocatie in Tollebekerbos voor Rugstreeppad. In de gele driehoek is een poel aanwezig.

Vissen

Men is voornemens om damwanden en een natuurvriendelijke oever aan te brengen langs de beide flankerende watergangen. Voor het werken in het leefgebied van de strikt beschermde Bittervoorn geldt dat dit niet is toegestaan totdat er een ontheffing is verleend. Dit betreft de watergang tussen het plangebied en de naburige akker.

In de watergang tussen plangebied en Polderwijk komen geen strikt beschermde vissoorten voor. Wel is de middelhoog beschermde Kleine modderkruiper aangetroffen. Als wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode² is het aanvragen van een ontheffing niet nodig. Voor het werken in deze watergang gelden zodoende de volgende (bindende) voorwaarden:

Algemene voorwaarden

- De voorkeursperiode voor het uitvoeren van de werkzaamheden in het watermilieu is 15 juli tot 1 november, buiten de kwetsbare voortplantings- en winterrustperiode van beschermde vissoorten en grotendeels buiten het broedseizoen van vogels. In de maanden november-december kan nog worden gewerkt in het leefgebied van de soorten zolang het niet vriest en er geen ijs op het water aanwezig is;
- Alternatief is uitvoering van de werkzaamheden tussen 1 juni en 15 juli of gedurende de winterrust (tussen 1 november en begin maart), dan is echter wel extra voorzorg nodig (zie onderstaande maatregelen);
- Een belangrijke voorwaarde betreft het gegeven dat werkzaamheden in wateren alleen uitgevoerd mag worden indien de lucht- en watertemperatuur boven het vriespunt en beneden de 25°C ligt;
- De werkzaamheden dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van vissen.

Specifieke voorwaarden

- De oevervegetatie en de (gras)zone op de oeverzone wordt verwijderd met een maaikorf. Hierdoor wordt de oeverzone ongeschikt gemaakt voor (beschermde) vissen;
- Dagelijks wordt na het plaatsen van een stuk beschoeiing de ruimte erachter gedempt met zand, zodat kan worden voorkomen dat zich hier Kleine modderkruipers en andere fauna vestigen. Het dempen gebeurt richting open water, zodat vissen met het ontwijkende water kunnen ontsnappen.

² Unie van Waterschappen. (2012). Gedragscode Flora- en faunawet voor waterschappen; Goedgekeurd door het Ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie op 6 februari 2012. Maart 2012, Den Haag.

5. Contactgegevens betrokken personen

Onderstaand zijn de contactgegevens van betrokken partijen/personen vermeld. Eerste aanspreekpunt voor zaken die betrekking hebben op dit werkprotocol is EcoGroen Advies BV.

EcoGroen Advies BV

Eerste contactpersoon

Ing. M.G. (Mark) Hoksberg
Adviseur ecologie
M.hoksberg@ecogroen.nl
06-28 88 54 27

Tweede contactpersoon

Ing. M. van der Sluis
Adviseur ecologie
m.vandersluis@ecogroen.nl
038-4236464

Opdrachtgever/ Projectleider:

Gemeente Urk
Dhr. D.J. van der Snee
06-26088772

Uitvoerder/ Aannemer:

De Waard Grondverzet BV
Dhr. Marcel Hofman
06-30 02 03 44

Bijlage 1: Relevante beschermde soorten

Rugstreeppad

De Rugstreeppad (*Bufo calamita*) is herkenbaar aan zijn gele rugstreep waaraan hij ook zijn naam te danken heeft. De rugstreep is echter soms onderbroken of zelfs geheel afwezig. Het is een middelgrote pad met een droge wrattige huid, geelgroene ogen met een horizontale pupil en goed zichtbare trommelvliezen. De rug is geelbruin of grijsbruin met een patroon van groenige vlekken en vaak grote rode of roodbruine wratten. De buik is licht met vaak donkere vlekjes. De rugstreeppad kan tot 10 cm groot worden.

Rugstreeppadden kunnen zich in rul zand razendsnel (achterwaarts) ingraven. Ook kunnen ze behoorlijk snel rennen. Dit is voor amfibieën tamelijk ongebruikelijk. Ze kunnen niet ver springen. Soms worden rennende Rugstreeppadden wel eens verward met muizen. De Rugstreeppad is te verwarren met:

Bruine kikker: heeft glanzende huid zonder wratten, springt als een echte kikker. Heeft een zwarte wang.

Gewone pad: is egaal donkerbruin aan de bovenzijde en mist de rugstreep en andere contrasten. Lichte buik met vlekken.

Foto 1: Rugstreeppad (Mark Hoksberg)

Bittervoorn

Bittervoorn is een kleine vissoort (maximaal 10 centimeter lang) en heeft een kort, gedrongen, zilverkleurig lichaam met een hoge, grijsgroene rug en een opvallende blauwgroene streep, die vanaf het midden van het lichaam tot aan de staart loopt. Bittervoorn heeft zilverkleurige ogen met een oranje vlek boven de pupil en heeft een bovenstandige bek.

Bittervoorn houdt van schone, niet of zeer langzaam stromende wateren, een zandige bodem en plantengroei. Dit kunnen zowel poldersloten en kleine vijvers, als grotere rivieren en meren zijn.

De soort wordt vooral in de plantenrijke oeeverzone aangetroffen of in de zachte stroom voor duikers. In verband met de paai is de aanwezigheid van grote zoetwatermosselen een vereiste.

Foto 2: Bittervoorn (foto: Mike Wallink, EcoGroen Advies)

Kleine modderkruiper

Kleine modderkruiper heeft een slank lichaam, dat zijdelings is samengedrukt. De bek is onderstandig en heeft zes baarddraden. Op de beide flanken zit een regelmatig patroon van 12 tot 20 zwarte vlekken op een lichtgele of grijze ondergrond. Verder heeft de soort over het gehele lichaam talrijke, minuscule bleekgele tot oranje vlekjes.

Kleine modderkruiper is een soort van sloten, beken, rivierarmen en meren. De ideale habitat ligt in stilstaande en langzaam stromende wateren.

Foto 3: Kleine modderkruiper (foto: Mike Wallink, EcoGroen Advies)

